

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

№ 14 (151)

Монгол Улсын Засгийн газрын 2000 оны
24 дүгээр тогтоолын хавсралт:

- *Монгол Улсын Төрийн ёслолын журал*

Монгол Улсын Дээд шүүхийн тогтоол:

- *Хоршооны тухай Монгол Улсын хуулийн зарим зүйлийг
тайлбарлах тухай*

Улсын Их Хурлын Тамгын газар

Улаанбаатар хот
2000 он

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

Улаанбаатар хот 2000 оны дөрөвдүгээр сарын 20 № 14(151)

Гарчиг

Нэг. МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

165. Засгийн Газрын 2000 оны 24 дүгээр тогтоолын хавсралт “Монгол Улсын Төрийн ёслолын журам” 311

Хоёр. МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН ТОГТООЛ

166. Хоршооны тухай Монгол Улсын хуулийн зарим зүйлийг тайлбарлах тухай Дугаар 02 319

*Монгол улсын Засгийн газрын
2000 оны 24 дүгээр тогтоолын хавсралт*

МОНГОЛ УЛСЫН ТӨРИЙН ЁСЛОЛЫН ЖУРАМ

Төгсгөл. Түрүүч нь
№ 12,13-г гарсан

47. Гадаад улсын Засгийн газрын тэргүүний ажлын айлчлал

47.1. Угтах

Гадаад орны Засгийн газрын тэргүүн Монгол улсад ажлын айлчлалаар ирэхэд нисэх онгоц буюу галт тэрэгний буудалд Монгол улс, тухайн улсын төрийн далбааг мандуулж, нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны шатанд гудаслаг улаан хивс дэвссэн байна.

Гадаад улсын Засгийн газрын тэргүүнтэй хийх албан ёсны яриа хэлэлцээнд оролцох Монгол улсын Засгийн газрын нэг гишүүн /хойшид Засгийн газрын гишүүн гэнэ/ нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд гадаад улсын Засгийн газрын тэргүүнийг угтана. Гадаад улсын Засгийн газрын тэргүүн гэргийтэй ирвэл Монгол улсын Засгийн газрын гишүүн гэргийтэй угтана. Ажлын айлчлал хийх Засгийн газрын тэргүүнийг угтах ёслол тусгайлан үйлдэхгүй.

47.2. Бусад зүйл

Монгол улсад анх удаа ирж байгаа гадаад улсын Засгийн газрын тэргүүн /гэргийн хамт/-д монгол үндэсний хувцас /дээл, малгай, бүс, гутал/ бэлэглэнэ. Албан ёсоор дагалдан яваа хүмүүст дурсгалын зүйл өгөх эсэхийг харилцан адил байх зарчмыг харгалзан жич шийдэж байна.

Гадаад улсын Засгийн газрын тэргүүний айлчлалын хөтөлбөрийн хавтас нь монгол болон тухайн улсын төрийн далбааны зурагтай, монгол хэл, тухайн орны буюу харилцан тохиролцсон аль нэгэн хэл дээр хэвлэсэн байна.

48. Гадаад улсын Засгийн газрын тэргүүний хувийн айлчлал

48.1. Угтах

Гадаад улсын Засгийн газрын тэргүүн Монгол улсад хувийн айлчлалаар ирэхэд Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга, Ёслолын хэлтсийн дарга нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд угтана. Засгийн газрын тэргүүн гэргийтэй ирвэл Хэрэг эрхлэх газрын дарга гэргийтэй угтана.

48.2. Ёслолын уулзалт, зоог

Монгол Улсын Ерөнхий сайд Монгол улсад хувийн айлчлалаар ирэх гадаад улсын Засгийн газрын тэргүүний хүлээн авч ёслолын уулзалт хийж, зоог барьж болно.

48.3. Бусад зүйл

а/гадаад улсын Засгийн газрын тэргүүний хувийн айлчлалын хугацаанд тусгай зориулалтын машин, бие хамгаалагч гаргаж үйлчлүүлнэ. Монгол улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын болон Ёслолын хэлтсийн ажилтан дагаж үйлчилнэ;

б/ Монгол улсын Ерөнхий сайд хувийн айлчлалаар ирсэн гадаад улсын Засгийн газрын тэргүүнд хувийн бэлэг өгч болно;

в/нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудал, өргөө, машинд төрийн далбаа мандуулахгүй.

48.4. Үдэх

Монгол улсад хувийн айлчлал хийсэн гадаад улсын Засгийн газрын тэргүүнийг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд хүргэж ирнэ. Хэрэг эрхлэх газрын даргын гэргий Засгийн газрын тэргүүний гэргийд амьд цэцгийн баглаа барина. Засгийн газрын тэргүүнийг Хэрэг эрхлэх газрын дарга /гэргийн хамт/, Ёслолын хэлтсийн дарга үдэж мордуулна.

49. Гадаад орны Дэд ерөнхийлөгчийн айлчлал

49.1. Угтаж

Монгол Улсад албан ёсны болон ажлын айлчлал хийх гадаад улсын Дэд ерөнхийлөгч /хойшид Дэд ерөнхийлөгч гэнэ/-ийг Дэд ерөнхийлөгчтэй хийх албан ёсны яриа хэлэлцээнд оролцох Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн /хойшид Засгийн газрын гишүүн гэнэ/ нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд угтана.

Нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд Монгол улс, тухайн улсын төрийн далбааг мандуулж, онгоц /галт тэрэг/-ны шатанд гудаслаг улаан хивс дэвсэж угтана.

Дэд Ерөнхийлөгчийг Засгийн газрын гишүүн буудалд хүргэж ирнэ. Буудлын дарга Дэд Ерөнхийлөгчийг угтаж авна.

49.2. Дэд ерөнхийлөгчид үйлчлэх автомашин

Монгол улсад албан ёсны болон ажлын айлчлал хийх Дэд ерөнхийлөгчид тусгай зориулалтын машинаар үйлчилнэ. Тусгай зориулалтын автомашины бэлэн байдал, найдвартай ажиллагааг Төр, засгийн Үйлчилгээ,

аж ахуйг эрхлэх газар, Төрийн тусгай хамгаалалтын газар шалгаж урьдчилан бэлтгэсэн байна. Магнайн машин гаргаж үйлчилнэ. Тусгай зориулалтын машин, ёслол, хамгаалалтын машинд холбооны аппарат хэрэгсэл суурилуулсан байна.

49.3. Дэд ерөнхийлөгчийн хувийн хамгаалалт

Монгол улсад албан ёсны болон ажлын айлчлал хийх Дэд ерөнхийлөгчид бие хамгаалагч үйлчилнэ. Бие хамгаалагчдыг Төрийн тусгай хамгаалалтын газартай урьдчилан зөвшилцөн зохицуулна.

49.4. Уулзалт, хэлэлцээ

а/Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Дэд ерөнхийлөгчийг төрийн хүндэтгэлийн өргөөнд хүлээн авч, ёслолын уулзалт хийнэ;

б/Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн албан ёсны болон ажлын айлчлал хийх Дэд ерөнхийлөгчид буудалд нь очиж бараалхаж болно;

в/Монгол улсад албан ёсны болон ажлын айлчлал хийх Дэд ерөнхийлөгчтэй Монгол улсын Их Хурлын дарга буюу Ерөнхий сайд хэлэлцээ хийнэ. Хэлэлцээний ширээнд улс, тухайн улсын төрийн далбаа, хэлэлцээнд албан ёсоор оролцогсдын нэрс, бичгийн хэрэгсэл тавина. Албан ёсны орчуулагч, тэмдэглэл хөтлөх хүн байна.

49.5. Баримт бичигт гарын үсэг зурах

Дэд ерөнхийлөгчийн албан ёсны болон ажлын айлчлалын үеэр баримт бичигт гарын үсэг зурах ёслол Төрийн ордны "Соёмбо" танхимд болно. Баримт бичигт гарын үсэг зурах ширээндээ баруун гар талд тухайн улсын, зүүн гар талд Монгол улсын төрийн далбаа, гарын үсэг зурах үзэг, бэх дарагч, баримт бичиг зэргийг тавина. Гарын үсэг зурахын өмнө баримт бичгийн болон үсэг зурах хүмүүсийн нэрийг хэлж зарлана. Баримт бичигт гарын үсэг зурсан хүмүүс суудлаасаа бичиг баримт бичгээ солилцож гар барина. Баримт бичигт гарын үсэг зурж дуусмагц шампан дарс барина.

49.6. Хүндэтгэлийн зоог

Дэд ерөнхийлөгчтэй хэлэлцээ хийсэн албан тушаалтан Дэд ерөнхийлөгчийг хүндэтгэж зоог барина. Зоогийн танхимд Монгол улс, тухайн улсын төрийн далбаа байрлуулна. Зоогийн ширээнд ууц тавьж болно. Зоогийн цэс, уригдасдын нэрс, хэлэх үг, түүний орчуулга, урлагийн тоглолтын хөтөлбөр зэргийг тавина. Зоогийн өмнө тусгай өрөөнд архи, улаан цагаан дарс, пиво, төрөл бүрийн ундаагаар апперитив барина. Зоогийн өмнө тухайн улс, Монгол улсын

төрийн дууллыг эгшиглүүнэ. Төрийн дуулал эгшиглэхэд бүх хүн босож хүндэтгэнэ.

49.7. Бусад зүйл

а/Монгол улсад албан ёсны болон ажлын айлчлал хийх Дэд ерөнхийлөгчийг тухайн улсад суугаа Монгол улсын Элчин сайд, Ёслолын хэлтсийн дарга дагаж үйлчилнэ;

Дэд ерөнхийлөгчийн гэргийд тусгай хөтөлбөр бэлтгэж үйлчилнэ.

б/Монгол улсад албан ёсны айлчлал хийх Дэд ерөнхийлөгч, түүний гэргийг оролцуулан 5 хүртэл хүний зардлыг монголын тал хариуцаж болно. Харилцан адил байх зарчим, тухайн үеийн байдлаас хамаарч зардал даах хүний тоо үүнээс цөөн байж болно;

в/Манай улсад албан ёсны болон ажлын айлчлал хийх Дэд ерөнхийлөгчид /гэргий буюу нөхрийн хамт ирсэн тохиолдолд хоёуланд/ дурсгалын зүйл өгнө;

г/Дэд ерөнхийлөгчийн айлчлалын хөтөлбөрийн хавтас нь Монгол улс, тухайн улсын төрийн далбааны зурагтай, монгол хэл, тухайн орны буюу харилцан тохиролцсон аль нэгэн хэлээр хэвлэсэн байна.

49.8. Үдэх

Монгол улсад албан ёсны болон ажлын айлчлал хийсэн Дэд ерөнхийлөгчийг нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудал руу хөдлөхөөс өмнө түүнтэй хэлэлцээ хийсэн албан тушаалтан түүний буусан өргөөнд очиж, үдэж уулзана. Уулзалтад тухайн улсад суугаа монгол улсын Элчин сайд, Ёслолын хэлтсийн дарга байлцана. Уулзалтын төгсгөлд айлчлалын үеийн гэрэл зургийн цомгийг Дэд ерөнхийлөгчид дурсгана.

Дэд ерөнхийлөгчийг анх угтсан Монгол улсын Засгийн газрын гишүүн онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд хүргэж ирнэ.

Нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд Монгол улс, тухайн улсын төрийн далбааг мандуулж, онгоц /галт тэрэг/-ны шатанд гудаслаг улаан хивс дэвссэн байна. Дэд ерөнхийлөгчийг нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудлаас Засгийн газрын гишүүн, тухайн улсад суугаа Элчин сайд, Ёслолын хэлтсийн дарга үдэж мордуулна.

50. Дэд ерөнхийлөгчийн хувийн айлчлал

Дэд ерөнхийлөгч хувийн айлчлал хийхээр ирэхэд Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга /зочин гэргий буюу нөхрийн хамт ирсэн тохиолдолд ЕТГ-ын дарга хоёул/, Ёслолын хэлтсийн дарга

нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд угтана.

50.1. Ёслолын уулзалт

УИХ-ын дарга буюу Ерөнхий сайд Монгол улсад хувийн айлчлалаар ирсэн Дэд ерөнхийлөгчийг хүлээн авч ёслолын уулзалт хийж, зоог барьж болно.

50.2. Бусад зүйл

Дэд ерөнхийлөгч хувийн айлчлалаар ирэхэд онгоц /галт тэрэг/-ны буудал, өргөө, машинд далбаа мандуулахгүй. Айлчлалын хугацаанд тусгай зориулалтын машинаар үйлчилж, Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын болон Ёслолын хэлтсийн ажилтан дагаж үйлчилнэ.

50.3. Үдэх

Дэд ерөнхийлөгчийг онгоц /галт тэрэг/-ны буудал руу хөдлөхөөс өмнө Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга /гэргий буюу нөхрийн хамт ирсэн нөхцөлд ЕТГ-ын дарга хоёул/ түүний өргөөнд ирж үдэж уулзана. Уулзалтад Ёслолын хэлтсийн дарга байлцана. Тамгын газрын дарга Дэд ерөнхийлөгчийг нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд хүргэж ирнэ. Тамгын газрын даргын гэргий Дэд ерөнхийлөгчийн гэргийд амьд цэцгийн баглаа барина. Дэд ерөнхийлөгчийг Тамгын газрын дарга, Ёслолын хэлтсийн дарга үдэж мордуулна.

51. Гадаад улсын Гадаад хэргийн сайдын айлчлал

51.1. Гадаад хэргийн сайдын Монгол улсад хийх айлчлалыг төр, засгийн өндөр албан тушаалтны айлчлалд хамруулна.

51.2. Гадаад улсын Гадаад хэргийн сайдын Монгол улсад хийх айлчлалыг албан ёсны, ажлын, хувийн гэж ангилна.

51.3. Монгол улсын Засгийн газрын урилгаар хоёр талын харилцааны асуудлаар яриа хэлэлцээ хийх буюу томоохон баримт бичигт гарын үсэг зурах зорилгоор гадаад улсын Гадаад хэргийн сайдын тус улсад хийх айлчлалыг албан ёсны айлчлал гэж үзнэ.

51.4. Гадаад улсын Гадаад хэргийн сайд хоёр орны харилцаа, бүс нутгийн хийгээд олон улсын харилцааны харилцан сонирхсон асуудлаар зөвлөлдөх, санал солилцох баримт бичигт гарын үсэг зурах, хурал, зөвлөлгөөн, урлаг, соёл, спортын арга хэмжээ, түүхт ой, тэмдэглэлт үйл явдалд оролцох, эмгэнэл илэрхийлэх буюу дамжин өнгөрөх зорилгоор тус улсад хийх айлчлалыг ажлын айлчлал гэж үзнэ.

51.5. Гадаад улсын Гадаад хэргийн сайд

эмчлүүлэх, рашаан сувилалд орох, ан хийх, аялан жуулчлах зорилгоор тус улсад хийх айлчлалыг хувийн айлчлал гэж үзнэ.

51.6. Гадаад улсын Гадаад хэргийн сайд Монгол улсад хийх айлчлалын нэрийг нөгөө талтай урьдчилан хэлэлцэж айлчлалын хөтөлбөрийг тохиролцоно.

51.7. Монгол улсад албан ёсны болон ажлын айлчлалаар хүрэлцэн ирэх гадаад улсын Гадаад хэргийн сайдыг манай талаас Монгол улсын Гадаад харилцааны сайд хүлээж авна.

52. Гадаад хэргийн сайдын албан ёсны болон ажлын айлчлал

52.1. Угтах

Монгол улсад албан ёсны болон ажлын айлчлалаар ирэх гадаад улсын Гадаад хэргийн сайдыг нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд угтах ёслолын ажиллагаа адил байна. Нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд Монгол улс, тухайн улсын төрийн далбааг мандуулж онгоц /галт тэрэг/-ны шатанд гудаслаг улаан хивс дэвссэн байна.

Гадаад хэргийн сайдыг ГХЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн дарга /зочин гэргий буюу нөхрийн хамт ирэх тохиолдолд ТНБД хоёул байна/, тухайн улсад суугаа Монгол улсын элчин сайд, ГХЯ-ны Ёслолын хэлтсийн дарга угтана. Төрийн нарийн бичгийн дарга Гадаад хэргийн сайдыг байрлах буудалд нь хүргэж ирнэ. Буудлын дарга зочныг угтаж авна. Буудлын өмнө талд тухайн улсын төрийн далбааг мандуулна.

52.2. Хэлэлцээ, ёслолын болон ганцаарчилсан уулзалт,зоог

Албан ёсны болон ажлын айлчлал хийх Гадаад хэргийн сайдтай Монгол улсын Гадаад харилцааны сайд хэлэлцээ хийнэ. Хэлэлцээний ширээнд Монгол улс, тухайн улсын төрийн далбаа, хэлэлцээнд оролцогсдын нэрс, бичгийн хэрэгсэл тавсан байна.

Гадаад хэргийн сайд ГХЯ-нд анх ирэхэд гол хаалганы зүүн, баруун талд Монгол улс, тухайн улсын төрийн далбааг мандуулсан байна.

52.3. Ёслолын уулзалт

Монгол улсад албан ёсны болон ажлын айлчлал хийх Гадаад хэргийн сайдыг Монгол улсын төр, засгийн удирдлагад бараалхуулна. Албан ёсны орчуулагч, тэмдэглэл хөтлөх хүн байна.

52.4 Ганцаарчилсан уулзалт

Монгол улсын Гадаад харилцааны сайд гадаад улсын Гадаад хэргийн сайдтай ганцаарчилсан уулзалт хийж болно.

52.5. Хүндэтгэлийн зоог

Гадаад харилцааны сайд албан ёсны болон ажлын айлчлал хийх гадаад улсын Гадаад хэргийн сайдыг хүндэтгэн зоог барина. Зоогийн өмнө тухайн улсын болон Монгол улсын төрийн дуулал эгшиглүүлнэ. Зоогийн гол ширээг амьд цэцгээр чимж, зоогийн цэс, оролцогсдын нэрсийг тавьсан байна. Харилцан үг хэлж хундаа өргөнө. Зоогийн үеэр улаан, цагаан дарс, төрөл бүрийн ундаагаар үйлчилнэ.

52.6 Баримт бичигт гарын үсэг зурах

Баримт бичигт гарын үсэг зурах ёслол ГХЯ-ны бага танхимд буюу хэлэлцээний өрөөнд болно. Үсэг зурах ширээн дээр зүүн гар талд монгол улсын, баруун гар талд тухайн улсын төрийн далбааг зэрэгцүүлэн тавина. Үзэг, бэх дарагч, үсэг зурах баримт бичиг зэргийг тавина. Үсэг зурахын өмнө баримт бичгийн болон үсэг зурах хүмүүсийн албан тушаал, овог, нэрийг хэлж зарлана. Баримт бичигт гарын үсэг зурсан хүмүүс суудлаасаа босч баримт бичгээ харилцан солилцоно. Ёслолд оролцогсдод шампан дарс барина.

52.7. Бусад зүйл

а/Гадаад хэргийн сайд албан ёсны болон ажлын айлчлал хийх хугацаанд тухайн улсад суугаа Элчин сайд, Ёслолын хэлтсийн ажилтан дагаж үйлчилнэ. Гадаад хэргийн сайдын гэргийд тусгай хөтөлбөр бэлтгэж үйлчилнэ;

б/албан ёсны айлчлал хийх Гадаад хэргийн сайд, түүний гэргийг оролцуулан 5 хүртэл хүний зардлыг монголын тал хариуцаж болно. Харилцан адил байх зарчим, тухайн үеийн байдлаас хамаарч зардал даах хүний тоо үүнээс цөөн байж болно;

в/албан ёсны болон ажлын айлчлал хийх Гадаад хэргийн сайдын айлчлалын хөтөлбөрийн хавтас нь Монгол улс, тухайн улсын төрийн далбааны зурагтай, монгол хэл, тухайн орны буюу харилцан тохиролцсон аль нэгэн хэл дээр хэвлэсэн байна;

г/Монгол улсын Гадаад харилцааны сайд гадаад улсын Гадаад хэргийн сайдад (гэргий/нөхөр) монгол үндэсний дурсгалын зүйл өгнө;

д/албан ёсны болон ажлын айлчлал хийх Гадаад хэргийн сайдад тусгай зориулалтын машин, магнай машин, бие хамгаалагч гаргаж үйлчилнэ.

52.8. Үдэх

Албан ёсны болон ажлын айлчлал хийж

байгаа Гадаад хэргийн сайд нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудал руу хөдлөхөөс өмнө Гадаад харилцааны сайд /гэргий/ түүний буусан өргөөнд очиж үдэлтийн уулзалт хийнэ. Уулзалтад Монгол улсын элчин сайд, ГХЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн дарга, Ёслолын хэлтсийн дарга байлцана. Уулзалтын төгсгөлд Гадаад харилцааны сайд айлчлалын үеийн гэрэл зургийн цомгийг Гадаад хэргийн сайдад дурсгана. Гадаад хэргийн сайдын гэргийд амьд цэцгийн баглаа барина.

Гадаад харилцааны яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга Гадаад хэргийн сайдтай хамт нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд ирнэ.

Нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд Монгол улс, тухайн улсын төрийн далбааг мандуулж, онгоц /галт тэрэг/-ны шатанд гудаслаг улаан хивс дэвссэн байна. Гадаад хэргийн сайдыг Төрийн нарийн бичгийн дарга /гэргий буюу нехрийн хамт ирсэн тохиолдолд Төрийн нарийн бичгийн дарга хоёул байна/. Элчин сайд, Ёслолын хэлтсийн дарга үдэж мордуулна.

53. Гадаад хэргийн сайдын хувийн айлчлал

53.1. Угтах

Гадаад улсын Гадаад хэргийн сайд монгол улсад хувийн айлчлалаар хүрэлцэн ирэхэд Гадаад харилцааны яамны чиглэлийн газрын ахлах мэргэжилтэн, Ёслолын хэлтсийн ажилтны хамт угтана.

53.2 Ёслолын уулзалт, зоог

Монгол улсын Гадаад харилцааны сайд хувийн айлчлалаар ирэх гадаад улсын Гадаад хэргийн сайдыг хүлээн авч уулзаж зоог барина. Гадаад харилцааны сайд хувийн бэлэг, дурсгалын зүйл өгч болно.

53.3.Бусад зүйл

Гадаад хэргийн сайдын хувийн айлчлалын хугацаанд түүнд тусгай зориулалтын машинаар үйлчилнэ. Нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудал, байрлах өргөө, машинд далбаа мандуулахгүй. Хувийн айлчлалаар ирсэн Гадаад хэргийн сайдыг угтсан хүмүүс үдэж мордуулна.

54. НҮБ-ын Ерөнхий нарийн бичгийн даргын айлчлал

54.1. Угтах

НҮБ-ын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга /Ерөнхий нарийн бичгийн дарга гэнэ/ айлчилж ирэхэд нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд Монгол улс, НҮБ-ын далбааг мандуулж ГХЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн дарга угтана. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга гэргийтэй ирэх тохиолдолд Төрийн нарийн бичгийн дарга гэргийтэй угтана. Төрийн нарийн бичгийн дарга Ерөнхий нарийн

бичгийн даргыг буух буудалд нь хүргэж ирнэ.

Ерөнхий нарийн бичгийн даргын байрлах байрны гадаа НҮБ-ын далбааг мандуулна.

54.2. Ерөнхий нарийн бичгийн даргад үйлчлэх машин, хамгаалалт

Монгол улсад айлчлах Ерөнхий нарийн бичгийн даргад тусгай зориулалтын машин, магнай машин, бие хамгаалагч гаргаж үйлчилнэ. Гол машин, ёслол, хамгаалалтын машинд холбоо барих аппарат хэрэгсэл суурилуулсан байна.

54.3. Хэлэлцээ, ёслолын уулзалт, зоог

54.3.1. Хэлэлцээ

Монгол улсын Гадаад харилцааны сайд НҮБ-ын Ерөнхий нарийн бичгийн даргатай ГХЯ-нд хэлэлцээ хийнэ. Хэлэлцээ хийх үеэр ГХЯ-ны гол хаалганы баруун талд НҮБ-ын далбаа, зүүн талд Монгол улсын төрийн далбааг мандуулна. Хэлэлцээний ширээн дээр амьд цэцэг, Монгол улс, НҮБ-ын далбаа, хэлэлцээнд албан ёсоор оролцогсдын нэрс, бичгийн хэрэгсэл тавина.

54.3.2. Уулзалт

Монгол улсад айлчилж буй НҮБ-ын Ерөнхий нарийн бичгийн даргыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайдад бараалхуулна. Албан ёсны орчуулагч, тэмдэглэл хөтлөх хүн байна.

54.3.3. Хүндэтгэлийн зоог

Монгол улсын Гадаад харилцааны сайд Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хүндэтгэлийн зоог барина. Зоогийн ширээн дээр амьд цэцэг, уригдсан хүмүүсийн нэрс, зоогийн цэс тавина. Апперитив барьж болно.

Хүндэтгэлийн зоогийн үеэр Гадаад харилцааны сайд, Ерөнхий нарийн бичгийн дарга харилцан үг хэлж, хундага өргөж болно. Зоогийн үеэр улаан, цагаан дарс, төрөл бүрийн ундаагаар үйлчилнэ.

54.4. Бусад зүйл

Ерөнхий нарийн бичгийн даргыг айлчлах хугацаанд НҮБ-ын дэргэд суугаа Монгол улсын Байнгын төлөөлөгч-Элчин сайд, Ёслолын хэлтсийн дарга дагаж үйлчилнэ. Ерөнхий нарийн бичгийн даргын гэргийд тусгай хөтөлбөр бэлтгэж үйлчилнэ.

Ерөнхий нарийн бичгийн даргын айлчлалын хөтөлбөрийн хавтас нь Монгол улсын болон НҮБ-ын далбааны зурагтай, монгол, англи хэл дээр хэвлэсэн байна.

Гадаад харилцааны сайд Ерөнхий нарийн

бичгийн даргад дурсгалын зүйл өгнө.

54.5. Үдэх

Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудал руу хөдлөхөөс өмнө Гадаад харилцааны сайд Ерөнхий нарийн бичгийн даргын буусан байранд очиж үдэлтийн уулзалт хийнэ. Уулзалтад ГХЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн дарга, Монгол улсын Байнгын төлөөлөгч-Элчин сайд, Еслолын хэлтсийн дарга байлцана.

Гадаад харилцааны сайд Ерөнхий нарийн бичгийн даргад айлчлалын холбогдолтой гэрэл зургийн цомгийг дурсгана.

ГХЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн дарга Ерөнхий нарийн бичгийн даргыг нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд хүргэж ирнэ. Онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд монгол улсын болон НҮБ-ын далбааг мандуулна. Ерөнхий нарийн бичгийн даргыг ГХЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн дарга, Байнгын төлөөлөгч-Элчин сайд, Еслолын хэлтсийн дарга үдэж мордуулна.

55. НҮБ-ын системийн болон Засгийн газар хоорондын олон улсын бусад байгууллагын тэргүүний айлчлал

55.1. Угтах

НҮБ-ын системийн болон Засгийн газар хоорондын олон улсын бусад байгууллагын тэргүүн /ОУБ-ын тэргүүн гэнэ/ Монгол улсад айлчлахад нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд Монгол улс, тухайн ОУБ-ын далбааг мандуулна.

Тухайн ОУБ-тай хамгийн өргөн харилцаатай яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд ОУБ-ын тэргүүнийг угтана.

Төрийн нарийн бичгийн дарга ОУБ-ын тэргүүнийг буух буудалд нь хүргэж ирнэ. ОУБ-ын тэргүүнийг буудлын дарга угтаж авна. Буудлын гадаа тухайн ОУБ-ын далбааг мандуулна.

55.2. ОУБ-ын тэргүүнд үйлчлэх машин, хамгаалалт

Монгол улсад айлчлах ОУБ-ын тэргүүнд тусгай зориулалтын машин, бие хамгаалагч гаргаж үйлчилнэ.

55.3. Хэлэлцээ, уулзалт, зоог

55.3.1. Хэлэлцээ

Тухайн ОУБ-тай хамгийн өргөн харилцаатай салбарыг хариуцсан Засгийн газрын гишүүн ОУБ-ын тэргүүнтэй хэлэлцээ хийнэ.

Хэлэлцээний ширээнд Монгол улсын болон тухайн ОУБ-ын далбаа, хэлэлцээнд албан ёсоор оролцогсдын нэрс, бичгийн хэрэгсэл тавина. Албан ёсны орчуулагч, тэмдэглэл хөтлөх хүн байна.

55.3.2. Еслолын уулзалт

Монгол улсын Ерөнхий сайд ОУБ-ын тэргүүнийг хүлээн авч уулзана. Шаардлагатай гэж үзвэл Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид бараалхуулж болно.

55.3.3. Хүндэтгэлийн зоог

Хэлэлцээ хийсэн Засгийн газрын гишүүн ОУБ-ын тэргүүнийг хүндэтгэн зоог барина. Апперитив барина. Засгийн газрын гишүүн, ОУБ-ын тэргүүн нар харилцан үг хэлж, хундага өргөнө. Зоогийн үеэр улаан, цагаан дарс, төрөл бүрийн ундаагаар үйлчилнэ.

55.4. Бусад зүйл

55.4.1. ОУБ-ын тэргүүнийг айлчлах хугацаанд тухайн ОУБ-тай өргөн харилцаатай холбогдох яамны газрын дарга, мөн яамны гадаад харилцаа хариуцсан ажилтан дагаж үйлчилнэ.

55.4.2. ОУБ-ын тэргүүний айлчлалын хөтөлбөрийн хавтас Монгол улсын болон тухайн ОУБ-ын далбааны зурагтай, монгол, англи хэл дээр хэвлэгдсэн байна. ОУБ-ын тэргүүнд түүнтэй хэлэлцээ хийсэн Засгийн газрын гишүүн дурсгалын зүйл өгнө.

55.5. Үдэх

ОУБ-ын тэргүүн нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудал руу хөдлөхөөс өмнө түүнтэй хэлэлцээ хийсэн Засгийн газрын гишүүн түүнийг буусан буудалд очиж үдэлтийн уулзалт хийнэ. Уулзалтад ОУБ-ын тэргүүнийг угтсан хүмүүс байлцана. Уулзалтын төгсгөлд ОУБ-ын тэргүүнд айлчлалын холбогдолтой гэрэл зургийн цомог дурсгана.

ОУБ-ын тэргүүнийг анх угтсан холбогдох яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга ОУБ-ын тэргүүнийг онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд хүргэж ирнэ.

Нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд Монгол улс, тухайн ОУБ-ын далбааг мандуулна. ОУБ-ын тэргүүнийг Төрийн нарийн бичгийн дарга, Еслолын хэлтсийн дарга үдэж мордуулна.

56. Гадаадын төр, засгийн газар, парламентын тэргүүн асан хүний айлчлал

56.1. Гадаад орны төр, засгийн газар, парламентын тэргүүн асан хүн /хойшид тэргүүн асан гэнэ/ манай урилгаар айлчлахад Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар, УИХ-ын Тамгын

газрын болон Ёслолын хэлтсийн ажилтан угтаж, үднэ. Тэргүүн асныг Гадаад харилцааны яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга хүлээн авч уулзаж, зоог барина. Түүнийг төр, засгийн газар, парламентын тэргүүн нарын аль нэгэнд бараалхуулж болох бөгөөд хэнд бараалхуулахыг жич зохицуулна.

Тэргүүн асанд тусгай зориулалтын машинаар үйлчилнэ. Харин бие хамгаалагч ажиллуулах, магнайн машин гаргах эсэхийг жич шийдвэрлэнэ. Онгоц /галт тэрэг/-ны буудал, өргөө, машинд төрийн далбаа мандуулахгүй.

57. Гадаадын төрийн тэргүүний угсаа залгамжлах хунтайж, гүнжийн айлчлал

57.1. Гадаад орны төрийн тэргүүний угсаа залгамжлах хунтайж, гүнжийн Монгол улсад хийх айлчлалын нэр, хөтөлбөрийг хоёр тал урьдчилан тохиролцно.

57.1.1. Гадаад орны төрийн тэргүүний угсаа залгамжлах хунтайж, гүнжийг угтах, үдэх газар, буудаллах харш, унаанд нэ тухайн хүнд хамаарах далбааг мандуулж болно.

57.1.2. Монгол улсад гадаад орны төрийн тэргүүний угсаа залгамжлах хунтайж, гүнж айлчлахад нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд Гадаад харилцааны яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга, Ёслолын хэлтсийн дарга угтаж, үдэх бөгөөд Гадаад харилцааны сайд зоог барина. Харин шаардлагатай гэж үзвэл Ерөнхийлөгчид бараалхуулж болно.

57.1.3. Гадаад орны төрийн тэргүүний угсаа залгамжлах хунтайж, гүнжийг Монгол улсад айлчлахад Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар, ГХЯ-ны Ёслолын хэлтсийн ажилтан дагаж үйлчилнэ.

57.1.4. Гадаад орны төрийн тэргүүний угсаа залгамжлах хунтайж, гүнжийн Монгол улсад хийх айлчлалын хөтөлбөрийн хавтсыг төрийн далбааны зураггүй, монгол хэл, тухайн улсын буюу харилцан тохиролцсон аль нэг гадаад хэл дээр хэвлүүлнэ.

58. Холбооны улсын бүрэлдэхүүнд багтдаг Бүгд найрамдах улсын төр, засгийн газрын тэргүүн, парламентын даргын айлчлал

58.1. Холбооны улсын бүрэлдэхүүнд багтдаг Бүгд Найрамдах улсын төр, засгийн тэргүүн /БНУ-ын төр, засгийн газрын тэргүүн гэнэ/, парламентын даргын Монгол улсад хийх албан ёсны болон ажлын айлчлалыг гадаад улсын төр, засгийн газрын өндөр албан тушаалтны айлчлалд хамруулна.

58.1.1. Угтах

БНУ-ын төр, засгийн газрын тэргүүн, парламентын даргыг нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны

буудалд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга, УИХ-ын Тамгын газрын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга буюу тэдэнтэй адилтгах зиндааны албан тушаалтан Ёслолын хэлтсийн даргын хамт угтаж үднэ. Нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны буудалд Монгол улс, Холбооны улсын төрийн далбааг мандуулж болно. Нисэх онгоц /галт тэрэг/-ны шатанд гудаслаг улаан хивс дэвссэн байна. БНУ-ын төр, засгийн тэргүүн, парламентын дарга автомашинаар ирэх тохиолдолд угтах ёслолыг Улаанбаатар хотын гадна товчосон газарт зохион байгуулж болно.

58.1.2 Төрийн далбаа хэрэглэх

БНУ-ын төр, засгийн газрын тэргүүн, парламентын даргын хөлөглөх машин, байрлах өргөөнд тухайн БНУ-ын төрийн далбаа мандуулж болно. БНУ-ын төр, засгийн тэргүүн, парламентын даргын хэлэлцээ хийх, баримт бичигт гарын үсэг зурах ширээнд Монгол улс, тухайн БНУ, Холбооны улсын төрийн далбааг байрлуулна. Харин Монгол улсын төрийн далбаа, тухайн БНУ-ын далбааг зэрэгцүүлэн хэрэглэж үл болно.

58.1.3. Хэлэлцээ, зоог

Монгол улсын Засгийн газрын аль нэг гишүүн БНУ-ын төр, засгийн газрын тэргүүнтэй, УИХ-ын дэд дарга парламентын даргатай Төрийн ордонд албан ёсны хэлэлцээ хийж, зоог барина. Хэлэлцээ, зоогт тухайн Холбооны улсын Элчин сайд /сайд эзгүй үед хэргийг түр хамаарагч/-ыг урина.

58.1.4. Уулзалт

Монгол улсын төр, засгийн газрын тэргүүн, УИХ-ын даргад БНУ-ын төр, засгийн газрын тэргүүн, парламентын даргыг тус тусын шугамаар бараалхуулж болно. Бараалхах уулзалтыг Төрийн ордны уулзалтын танхимд зохион байгуулна. Уулзалтад тухайн Холбооны улсын Элчин сайд /сайд эзгүй үед хэргийг түр хамаарагч/-ыг урьж оролцуулна.

58.1.5. Бусад зүйл

а/ БНУ-ын төр, засгийн газрын тэргүүн, парламентын даргыг айлчлалын үеэр Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар, УИХ-ын Тамгын газар, Ёслолын хэлтсийн ажилтан дагаж үйлчилнэ;

б/ БНУ-ын төр, засгийн газрын тэргүүн, парламентын даргад тусгай зориулалтын машин, бие хамгаалагч, магнайн машин гаргаж үйлчилнэ;

в/ Монгол улсын Засгийн газрын аль нэг гишүүн, УИХ-ын дэд даргын нэрээр БНУ-ын төр, засгийн газрын тэргүүн, парламентын даргад монгол үндэсний бэлэг дурсгалын зүйл өгч болно;

г/ БНУ-ын төр, засгийн газрын тэргүүн, парламентын дарга албан ёсоор айлчлахад тэргүүнийг оролцуулан 5 хүртэл хүний зардлыг монголын тал дааж болно. Харилцан адил байх зарчим, тухайн үеийн байдлаас хамаарч зардал даах хүний тоо үүнээс цөөн байж болно.

59. Хэвлэл мэдээлэл

59.1. Энэ журамд заасан дипломат ёслолын аливаа арга хэмжээг нийтэд мэдээлэх, түүнд гадаад, дотоодын хэвлэл мэдээллийн ажилтнуудыг хэрхэн хамруулахыг Гадаад харилцааны яам, Ерөнхийлөгчийн болон Улсын Их Хурлын Тамгын газар, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газартай зөвшилдөн зохион байгуулна.

59.1.1. Дипломат ёслолын арга хэмжээг хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр мэдээлэх ажлыг Гадаад харилцааны яам хариуцан зохицуулж байна.

59.1.2. Монгол Улс гадаад улсын тусгаар тогтнолыг хүлээн зөвшөөрсөн болон гадаад улстай албан ёсны дипломат харилцаа тогтоосон тухай албан ёсны шийдвэрийг тухайн улстай тохиролцсоны үндсэн дээр харилцан адил байх зарчмыг баримтлан хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр мэдээлнэ.

59.1.3. Монгол улсаас гадаад орон, Засгийн газар хоорондын олон улсын байгууллагад ДТГ нээсэн, ДТГ-ын тэргүүн Итгэмжлэх жуух бичиг болон Итгэмжлэх захидал гардуулсан тухай хэвлэл, радио, телевизээр мэдээлнэ.

59.1.4. Монгол улсын төр, засгийн дээд албан тушаалтан болон Гадаад харилцааны сайд гадаад улсын төр, засгийн тэргүүн, Гадаад хэргийн сайд, ОУБ-ын удирдлагад баяр хүргэсэн, эмгэнэл илэрхийлсэн хийгээд түүхт ой, тэмдэглэлт үйл явдлыг тохиолдуулан цахилгаан утас солилцсон, тэдгээрийн хурал чуулган, бусад арга хэмжээнд оролцсон, үг хэлсэн тухай хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр мэдээлнэ.

59.1.5. Дипломат харилцаа бүхий гадаад улсын үндэсний баярыг тохиолдуулан хоёр талын харилцааны түвшин, харилцан адил байх зарчмыг баримтлан хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл тус улсад суугаа ДТГ-ын тэргүүнээс ярилцлага авах, үг хэлүүлэх, дээд болон өндөр хэмжээнд солилцсон баярын цахилгаан утсуудыг нийтлэх, ДТГ-аас ойд

зориулан зохиосон арга хэмжээг мэдээлэх зэргээр ажиллаж болно.

59.2. Монгол Улсын төр, Засгийн газрын дээд, өндөр албан тушаалтан, Гадаад харилцааны сайдын айлчлалыг мэдээлэх.

59.2.1. Монгол улсын төр, Засгийн газрын дээд, өндөр албан тушаалтан, Гадаад харилцааны сайд гадаадад албан, ажлын айлчлал хийх тухай товч мэдээг уг айлчлал эхлэхээс долоогоос доошгүй хоногийн өмнө хэвлэлд нийтэлж, айлчлахаар мөрдсөн, айлчлалын явц, эргэж ирсэн талаар тухай бүр мэдээлнэ. Монгол улсын төр, Засгийн дээд, өндөр албан тушаалтан гадаадад албан ёсны болон ажлын айлчлал хийхэд хэвлэл мэдээллийн болон баримтат киноны хэсэг дагалдаж болно.

59.3. Гадаад улсын төр, засгийн газрын дээд албан тушаалтны айлчлалыг мэдээлэх

59.3.1. Манай улсад гадаад улсын төр, засгийн газрын дээд албан тушаалтан албан ёсны болон ажлын айлчлал /хойшид айлчлал гэнэ/ хийх тухай мэдээг айлчлал эхлэхээс арваас доошгүй хоногийн өмнө, тухайн хүний гэрэл зураг, намтрыг айлчлал эхлэхээс нэг хоногийн өмнө буюу айлчлал эхлэх өдөр нийтэлнэ. Айлчлалын хөтөлбөрт заасан арга хэмжээний үеэр хэвлэлийн хэсэг дагалдан сурвалжилж, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр тухай бүр мэдээлж байна.

59.3.2. Гадаад, дотоодын хэвлэл мэдээллийн хэсэг, гэрэл зурагчид, киноны болон телевизийн зураглаачдыг хэлэлцээ, хүндэтгэлийн зоог зэрэг зарим арга хэмжээний өхэнд 3 минутаас илүүгүй хугацаанд багтаан сурвалжлага хийлгэж болно.

59.3.3. Айлчлалын тухай хэвлэлийн бага хурал, хэвлэлийн уулзалт, ганцаарчилсан болон хэсэгчилсэн ярилцлага зэргийг хоёр орны харилцааны түвшин, харилцан адил байх зарчмыг баримтлан ГХЯ-наас аль тохиромжтой хэлбэрээр зохион байгуулна.

59.3.4. Монгол улсад албан болон ажлын айлчлалаар хүрэлцэн ирэх Гадаад улсын төр, засгийн дээд, өндөр албан тушаалтныг дагалдан яваа хэвлэлийн хэсгийн үйл ажиллагааг Гадаад харилцааны яам эрхлэн зохион байгуулна.

59.4. Итгэмжлэх жуух бичиг, Итгэмжлэх захидал гардуулсан тухай мэдээлэх

59.4.1. Монгол улсын Ерөнхийлөгч гадаад орноос тус улсад суух Үнчин сайдын Итгэмжлэх жуух бичгийг, Гадаад харилцааны сайд ОУБ-ын суурин төлөөлөгч, гадаад улсын хэргийг хамааралч нарын Итгэмжлэх захидлыг хүлээн авсан тухай хэвлэл мэдээллийн бүх хэрэгслээр мэдээлнэ.

Чингэхдээ Итгэмжлэх жуух бичиг, Итгэмжлэх захидлыг гардуулж буй болон холбогдох хүмүүс харилцан үг хэлж байгааг телевизээр дамжуулна.

Гадаад улсаас тус улсад суух анхны элчин сайд томилогдон ирэхэд баримтат кино зураг авч архивт хадгална.

59.5. Уулзалтуудыг мэдээлэх

59.5.1. Төр, засгийн дээд болон өндөр албан тушаалтан ДТГ-ын тэргүүнийг хүлээн авч уулзсан, дипломат ёслолын арга хэмжээ зохиосон тухай хэвлэлээр товч мэдээлж болно.

59.5.2. Монгол улсын Ерөнхийлөгч, УИХ-ын дарга, Ерөнхий сайд ДТГ-ын тэргүүнийг өөрсдийн санаачилгаар болон тэдний хүсэлтээр, мөн эх орондоо бүрмөсөн буцахтай нь холбогдуулан хүлээн авч уулзсан тухай хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр мэдээлж болно.

60. Бусад зүйл

60.1. Монгол улсын төрийн ба төрийн бус, хоршооллын болон хувийн хэвшлийн нийт байгууллага, иргэд төрийн ёслолын журамтай холбогдуулан хүлээсэн үүргээ ёсчлон биелүүлж, энэ талаар Төрийн ёслолын алба, Гадаад харилцааны яамны Ёслолын хэлтэстэй хамтарч ажиллах үүрэгтэй.

60.2. Гадаад харилцааны яам энэ журамд заасан төрийн дипломат ёслолын үйл ажиллагааг тухайн цаг үеийн онцлог, гадаад улс, олон улсын байгууллагын ёслолын журам, олон улсын харилцааны тухайн үеийн практикт нийцүүлж зохих шийдвэр гаргуулан өөрчлөн уян хатан хэрэглэж болно.

60.3. Энэ журамд урьдчилан заагдаагүй айлчлал болон бусад арга хэмжээний талаар мэдээлэх, сурталчлах ажлыг уг журмын жишиж болох төрөл зүйлтэй адилтган зохицуулна.

МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН ТОГТООЛ

2000 оны 1 дүгээр сарын 19-ний өдөр

Дугаар 02

Улаанбаатар хот

ХОРШООНЫ ТУХАЙ МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛИЙН ЗАРИМ ЗҮЙЛИЙГ ТАЙЛБАРЛАХ ТУХАЙ

"Хоршооны тухай" Монгол Улсын Хуулийн зарим зүйл, хэсэг, заалтыг нэг мөр ойлгох зөв хэрэглэх явдлыг хангах зорилгоор Монгол Улсын Үндсэн хуулийн тавьдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 4 дүгээр заалт, Монгол Улсын Шүүхийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 6 дахь хэсгийн 6 дугаар заалтыг удирдлага болгон Монгол Улсын Дээд шүүхээс ТОГТООХ нь:

Хоршооны тухай Монгол Улсын хуулийн зарим зүйл, хэсэг, заалтыг дор дурьдснаар тайлбарласугай.

1.Хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх заалтын "хоршоо нь үйл ажиллагааныхаа улмаас бий болсон үүргийг зөвхөн өөрийн /хоршооны/ эд хөрөнгөөр хариуцна" гэсэн заалтын "хоршооны өөрийн эд хөрөнгө" гэдэгт тухайн хоршооны санхүүгийн данс бүртгэлд байгаа үндсэн болон эргэлтийн эд хөрөнгийн зүйлийг хамааруулан ойлгох бөгөөд түүний хэмжээг тодорхойлохдоо татварын байгууллагад хамгийн сүүлд гаргасан тайлан тэнцэл уг тайлан тэнцлийг баталгаажуулсан шинжилгээ дүгнэлтийг үндэслэн нийт үндсэн ба эргэлтийн хөрөнгөнөөс

бусдад төлөх төлбөрийн хэмжээг хассан зөрүүгээр хоршооны өөрийн хөрөнгийн хэмжээг тогтооно.

Хоршоо нь үйл ажиллагааныхаа улмаас бий болсон үүргийг өөрийн эд хөрөнгийн хэмжээгээр хариуцна.

2.Хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.2 дахь заалтын "хоршооны эд хөрөнгө хүрэлцэхгүй тохиолдолд түүний үүргийг гишүүд нь нөхөж хариуцна" гэдгийг хоршоо үйл ажиллагааныхаа улмаас бий болсон үүргийг хариуцах явцад түүний өөрийн эд хөрөнгө нь хүрэлцэхгүй болсон тохиолдолд хоршооныхоо үүрэг өр төлбөрийг гишүүд нөхөж төлнө. Ийнхүү гишүүн нөхөж хариуцлага хүлээхдээ Иргэний хуулийн 95 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу хоршооны дүрмээр тогтоосон хэмжээнд гэр бүлийн эд хөрөнгөнөөс өөрт оногдох хэсгээр хариуцна гэж ойлгож хэрэглэнэ.

3.Мөн 5 дугаар зүйлийн 5.2 дахь заалтын "гишүүдийн хүлээх нөхөж хариуцлагын хэмжээг хязгаарлах эсэхийг дүрмээр зохицуулна" гэдгийг нөхөж хариуцлагын төлбөрийг хоршооны эд хөрөнгөөс гишүүнд оногдох хэмжээтэй

харьцуулан хязгаарлах эсэх, түүнчлэн хоршоонд хөдөлмөрийн оролцоо, оюуны өмч зэргийг нийлүүлсэн гишүүн нөхөх хариуцлага хүлээх эсэх болон гишүүдийн нөхөх хариуцлага хүлээх талаарх асуудал хоршооны дүрэмд зааснаар зохицуулагдана гэж ойлгоно.

4.Хуулийн 10.1, 23.8, 23.11 дүгээр заалтын "гишүүдийн дийлэнх олонхийн саналаар" гэдгийг хоршооны хуралд оролцогчдын гуравны хоёр буюу 66.6 хувийн саналаар гэж ойлгох бөгөөд харин хуулийн 23.5 дугаарт заасан "дийлэнх олонхи" гэдгийг хоршооны бүх гишүүдийн гуравны хоёр оролцсоноор бүх гишүүдийн хурал хүчин төгөлдөрт тооцогдоно гэж ойлгож хэрэглэнэ.

5.Хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.4 дэхь заалтын "өргөдөл гаргагчид албан ёсоор мэдэгдэж, баримт бичгийг нь буцаана" гэдэг нь хоршоог бүртгүүлэх өргөдөл, түүнд хавсаргасан бичиг баримтыг хүлээн авч бүртгэх ажиллагаа явуулах явцад, ирүүлсэн өргөдөл бичиг баримт хоршооны хуульд заасан шаардлага хангаагүй гэж үзвэл, бүртгэх байгууллага нь зохих үндэслэлийг тодорхой зааж, бүртгэхээс татгалзсан шийдвэр гаргаж, уг шийдвэрийг өргөдөл гаргагчид баримт бичгийн хамт буцаан хүргүүлэхийг хэлнэ.

6.Хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1 дэх заалтын "хоршоог улсын бүртгэлд бүртгэсэн тухай бүртгэх байгууллага нийтэд мэдээлнэ" гэдэг нь бүртгэх байгууллагаас хоршоог улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн тухай төв, орон нутгийн өдөр дутмын сонин, радио, телевиз болон хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл буюу нийтэд хүртээлтэй бусад аргаар мэдээлсэн байхыг хэлнэ.

7.Хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1 дэх заалтын "Түүний үйлчилгээг ашиглаж, холбогдох харицлагыг хүлээх чадвартай иргэн" гэдэг нь хоршооноос явуулж байгаа үйл ажиллагааг биечлэн дэмжиж, түүний үйлчилгээг өөрийн ахуй амьдралдаа ашиглах талаар хоршооны дүрмээр тогтоосон эрх үүргийг зөвшөөрч уг хоршооны үйл ажиллагаа, үйлдвэрлэл, үйлчилгээнээс үүссэн үүргийг хоршоонд нийлүүлсэн эд хөрөнгөөрөө болон гэр бүлийн эд хөрөнгийн өөрт оногдох хэсгээр нөхөн төлөх чадвартай, арванзургаан нас хүрсэн хүнийг хамааруулан ойлгоно.

8.Хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.1 дэх заалтын "хоршооны гишүүн хууль, дүрэмд заасан үүргээ зөрчсөн" гэдэгт хоршооны гишүүн нь хоршооны тухай хууль тогтоомжоор болон өөрийн хоршооны дүрэмд заасан заавал биелүүлбэл зохих үүргээ зөрчсөн явдлыг

хамааруула.

Хоршооны гишүүн үүргээ зөрчсөнөөс тухайн хоршооны хэвийн үйл ажиллагаа алдагдсан, түүнд бага бус хэмжээний хохирол учирсан, явуулбал зохих үйлдвэрлэл үйлчилгээ тасалдсан, түүнчлэн тухайн гишүүний оролцоотойгоор явагддаг үйлдвэрлэл үйлчилгээг зогсоосон буюу өөрчлөхөд хүрсэн зэрэг үр дагавар бий болгосон явдал нь түүнийг хоршооны гишүүнээс хасах үндэслэл болж болно.

Түүнчлэн хоршооны гишүүн хууль дүрэмд заасан үүргээ зөрчсөн үндэслэлээр түүнийг гишүүнээс хасах тухай Тэргүүлэгчдийн сануулга авсны дараа уг зөрчлийг дахин гаргасан явдал нь хоршооны тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.2 дахь заалтын дагуу гишүүнийг хоршооны гишүүнээс хасах үндэслэл болно.

9.Хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1 дэхь заалтын хоршооны гишүүн өөрийн оруулсан хувь хөрөнгийг бичгээр хийсэн гэрээний дагуу өөр гишүүнд хэдийд ч шилжүүлж болно" гэдгийг хоршооны гишүүн нь өөрийн оруулсан хувь хөрөнгөө бүрэн буюу зарим хэсгийг тухайн хоршооны бусад гишүүддээ бэлэглэх, худалдах төлбөрт өгөх зэргээр бичгээр гэрээ байгуулах замаар шилжүүлж болно гэж ойлгоно. Харин тус хоршооны гишүүн бус этгээдэд шилжүүлэхгүй. Хоршооны гишүүн өөрийн оруулсан хувь хөрөнгийг гишүүн бус этгээдэд шилжүүлэх зайлшгүй шаардлага бий болсон бол тухайн этгээд нь хоршооны тухай хуулийн 13 дугаар зүйлд заасан журмын дагуу уг хоршооны гишүүнээр элсэж, бүртгэх байгууллагад бүртгүүлсний дараа түүнд өөрийн хувь хөрөнгөө шилжүүлэх эрх нээгдэнэ.

10.Хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.2 дахь заалтын "өв залгамжлагч нь хоёр түүнээс дээш байвал гишүүнчлэлийн асуудлыг шийдвэрлэх хүртэл саналын нэг эрхтэй" гэдгийг хоршооны гишүүн нас барсны дараа түүний эд хөрөнгийн эрхийг өв залгамжлагч нь хоёроос дээш этгээд байвал тэдгээрийн гишүүнчлэлийн асуудлыг хоршооны бүх гишүүдийн хурлаар шийдвэрлэж, түүнийг бүртгэх байгууллагад бүртгүүлэх хүртэлх хугацаанд саналын нэг эрхтэй байна гэж ойлгож хэрэглэнэ.

11.Хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.3 дахь заалтын "гишүүдийн гуравны нэгээс доогүй хувийн саналаар бүх гишүүдийн ээлжит бус хурлыг зарлан хуралдуулж болно" гэдэг нь хоршооны нийт гишүүдийн гуравны нэгээс доошгүй саналаар хурал зарласан байх бөгөөд уг саналд бүх гишүүдийн хурлыг хуралдуулах

үндэслэл, шалтгааныг зааж ээлжит бус хурлыг зарлахад оролцсон гишүүн бүр гарын үсгээ зурсан баримт бичиг гарснаар хурлыг зарласанд тооцно.

Мөн бүх гишүүдийн ээлжит бус хурлыг хуралдуулах товыг тогтоож хуралдаа хүрэлцэн ирэх боломжтой хугацааны өмнө хурал зарласан саналыг бүх гишүүдэд хүргүүлсэн байвал зохино.

12. Хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.6 дахь заалтын "бүх гишүүдийн хурлыг яаралтай зарлан хуралдуулна" гэдэг нь хоршооны тэргүүлэгчид үйл ажиллагаагаа явуулахгүй байна гэсэн үндэслэлээр бүх гишүүдийн хурлыг хяналтын зөвлөлөөс зарласан болон бүх гишүүдийн ээлжит бус хурлыг зарлан хуралдуулах тухай гишүүдийн саналаар тавигдсан шаардлагыг биелүүлэхгүй буюу саатуулсан тэргүүлэгчид, хяналтын зөвлөлийн гишүүдийг өөрчлөх эсэх тухай асуудлыг хэлэлцэхээр бүх гишүүдийн хурал зарлан хуралдуулахыг хэлнэ.

Энэ хурлыг хоршооны нэг буюу хэд хэдэн гишүүн зарлаж болох бөгөөд гишүүд хуралдаа хүрэлцэн ирэх боломжтой хугацаанд товыг тогтоож, тэдгээрт /бүх гишүүдэд/ зарыг хүргүүлэх буюу албан ёсоор мэдэгдсэн байх шаардлагатай.

Бүх гишүүдийн яаралтай зарлан хуралдуулсан хурал нь хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.5 дэх заалтын дагуу хоршооны гишүүдийн дийлэнх олонх хүрэлцэн ирснээр хүчин төгөлдөр болно гэж ойлгож хэрэглэнэ.

13. Хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.4 дэх заалтын "Тэргүүлэгчид хоршоог төлөөлөх эрхийг тэдгээрийн олонхийн саналаар хэрэгжүүлнэ" гэдэг нь тэргүүлэгчид хоршоог төлөөлөх эрхийг хэрэгжүүлэхдээ тэргүүлэгч гишүүдийн 50.1-ээс доошгүй хувийн саналаар албан ёсны шийдвэр гаргах замаар гүйцэтгэнэ.

14. Хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.2.2 дахь заалтын "хоршооны хөрөнгөөр төлбөр хийсэн" гэдэг нь хоршооны тэргүүлэгчид нь хууль, дүрэмд заасан эрх хэмжээгээ хэтрүүлж, хоршооны хариуцвал зохих үүрэг, төлбөрт үл хамаарах зүйлд хоршооны хөрөнгөөр төлбөр хийсэн байхыг хэлнэ.

15. Хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.2.3 дахь заалтын "хоршоог төлбөрийн чадваргүй болгосон буюу дампууруулах үндэслэл бүрдүүлсэн" гэдэгт хоршооны тэргүүлэгчдээс хууль тогтоомж, хоршооны дүрэм зөрчиж гаргасан шийдвэр, үйл ажиллагааны буруугаас хоршоонд бодитой хохирол учруулж, төлбөрийн

чадваргүй болгосон буюу дампууруулах үндэслэлийг бүрдүүлсэн бөгөөд энэ явдалд тэргүүлэгч гишүүд гэм буруутай болох нь тогтоогдсон байхыг хамааруулах ба энэ нь тэргүүлэгчдэд хариуцлага тооцох үндэслэл болно.

16. Хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.2.4 дэх заалтын "хоршооны хөрөнгөөс зээл олгосон" гэдгийг хоршооны тэргүүлэгчид нь хууль болон тухайн хоршооны дүрэмд заасан үндэслэлгүйгээр хоршооны хөрөнгөөс, хоршооны гишүүн болон бусад этгээдэд зээл олгосон байхыг хамааруулан ойлгох бөгөөд уг зээл эргэж төлөгдөөгүй нөхцөлд зээлээр олгосон мөнгө, эд хөрөнгө болон хохирлыг тэргүүлэгч гишүүд нөхөн төлөх үндэслэл болно.

17. Хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 31.2 дахь заалтын "Хоршоог төлөөлөх итгэмжлэлд гарын үсэг зурна", мөн зүйлийн 31.3 дахь заалтын "гүйцэтгэх захирлыг томилж, түүнтэй гэрээ байгуулах" эрхийг хоршооны дарга хэрэгжүүлэхдээ хоршооны тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.4 дэх заалт, энэ тогтоолын 13 дахь заалтын дагуу гарсан хоршооны тэргүүлэгчдийн албан ёсны шийдвэрт үндэслэнэ.

18. Хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1.3 дахь заалтын "хууль, дүрэмд зааснаас өөр үйл ажиллагаа явуулсан" гэдэгт хоршоо нь Хоршооны тухай хууль тогтоомж, өөрийн дүрмээр тодорхойлж улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн зорилго, үйл ажиллагааныхаа төрлийг зөрчиж, түүнээс өөр төрлийн ажиллагаа нэг бус удаа буюу байнга эрхлэн явуулсан байхыг ойлгоно.

Хоршооны эрхлэх үйл ажиллагааныхаа төрлийг өөрчлөх, түүнийг нэмэгдүүлэх ба зарим төрлийн үйл ажиллагааг хоргодуулах, өөр төрлийн үйл ажиллагааг явуулах тохиолдолд Хоршооны тухай хуулийн 10 дугаар зүйлд заасны дагуу бүх гишүүдийн хурлаар хэлэлцэн шийдвэрлэж дүрэмдээ нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн байвал зохино.

19. Хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1.4 дэх заалтын "хуулийг удаа дараа буюу ноцтой зөрчсөн" гэсний "удаа дараа зөрчсөн" гэдгийг Монгол улсын хууль, тогтоомжийг хоршоо нь гурав ба түүнээс дээш зөрчсөнийг, "ноцтой зөрчсөн" гэдгийг хоршоо нь эд хөрөнгөө хуурамчаар бүрдүүлсэн, түүний дүрэм, түүгээр тодорхойлсон зорилго Монгол Улсын хууль, тогтоомжид нийцээгүй, тусгай зөвшөөрөл шаардлагатай буюу хорiotой үйлдвэрлэл

үйлчилгээг хууль бусаар эрхэлсэн, тайлан тэнцэл, санхүүгийн бүртгэлээ санаатай будлиантуулж татвараас зайлсхийсэн, хүнсний аюулгүй байдал болон байгаль орчны аюулгүй байдлыг санаатай зөрчсөн буюу хууль, тогтоомжийг бусад хэлбэрээр зөрчсөн нь төр, иргэд, бусад хуулийн этгээдэд их хэмжээний хохирол учруулсан ба учруулж болох байсан зэргийг ойлгох бөгөөд эдгээр нь хоршоог татан буулгах үндэслэл болж болно.

20.Хуулийн 45 дугаар зүйлийн 45.1 дэх заалтын "хоршооны үйл ажиллагаа дуусгавар болсноос хойш гишүүдийн хооронд заавал нийлүүлэх хувь хөрөнгийн хэмжээ, нөхөх хариуцлагыг нэмэгдүүлж үл болно" гэдгийг хоршоог Хоршооны тухай хуулийн 38, 39 дүгээр зүйлд зааснаар татан буулгах тухай шийдвэр гарсан үеэс хойш гишүүдийн хоршоонд заавал нийлүүлэх хувь хөрөнгийн хэмжээ, нөхөх хариуцлагыг ямар нэгэн үндэслэлээр нэмэгдүүлж болохгүй гэж ойлгож хэрэглэнэ.

21.Хуулийн 46 дугаар зүйлийн 46.2 дахь заалтын "хоршоонд нэхэмжлэл гаргах эрхтэй этгээд ийнхүү нэхэмжлэл гаргах боломжгүй нөхцөлд байгаа бол" гэдэгт татан буугдаж байгаа хоршооноос авах өр төлбөртэй холбоотой нэхэмжлэл гаргах эрхтэй этгээд болон түүний төлөөлөгч нь өвчилсөн, байгалийн гэнэтийн аюул /гал, ус, газар хөдлөлт зэрэг/ халдварт өвчний хорио цээрийн дэглэм тогтоосон, хугацаат цэргийн жинхэнэ албанд татагдсан, болон батлан хамгаалах үүргээ гүйцэтгэхээр дайчлагдсан, баривчлагдан хоригдож байгаа болон ял эдэлж байгаа, оршин суугаа газраасаа өөр газар удаан хугацаагаар явсан зэргээс шалтгаалан нэхэмжлэл гаргаагүйг хамааруулах бөгөөд түүнд төлбөл зохих төлбөрийг төлнө.

22.Хуулийн 46 дугаар зүйлийн 46.3 дахь заалтын "төлбөрийн талаар маргаантай бол тухайн этгээдэд ногдох хэсгийг тусгаарласны дараа үлдсэн хөрөнгийг гишүүдэд хуваана" гэдгийг хоршоог татан буулгах явцад түүний харилцагчийн нэхэмжилсэн төлбөрийн талаар маргаантай бол түүнийг шүүх, арбитр шийдвэрлэж, шийдвэр нь хүчин төгөлдөр болох хүртэл тухайн этгээдийн төлбөрийг төлөхөд хүрэлцэх хэсгийг тусгаарласны дараа үлдсэн эд

хөрөнгийг гишүүдэд хуваана гэж ойлгоно.

23.Хуулийн 47 дугаар зүйлийн 47.5 дахь заалтын "эд хөрөнгийг хуваарилахыг хориглох, эсхүл хуваарилах харьцааг өөрөөр тогтоож болно" гэсэн заалтыг хоршоог татан буулгахдаа харилцагч этгээдүүдийн нэхэмжлэл хангах ажиллагаа дууссаны дараа гишүүдэд уг хоршооны үлдсэн эд хөрөнгийг хуваарилахдаа хоршооны жилийн орлогоос хувь хүртэх журам, заавал оруулах болон илүү оруулсан хувь хөрөнгө, хөдөлмөрийн оролцоо, түүний хэлбэр /эд хөрөнгө, бэлэн мөнгө, ажил үйлчилгээ, оюуны өмч/ зэргийг харгалзан зарим гишүүнд эд хөрөнгө хуваарилахыг хориглох буюу хуваарилах харьцааг хоршооны дүрмээр тухайлан тогтоосон байж болно гэж ойлгоно.

24.Хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.1 дэх заалтын "хуваах боломжгүй үлдэгдэл мөнгө" гэдэгт: Хоршооны үйл ажиллагаа дуусгавар болоход түүний хөрөнгөнөөс үлдсэн мөнгөн болон биет байдлаар гишүүдэд хуваан олгох боломжгүй хөрөнгө болон эд хөрөнгийн эрх хамаарах бөгөөд түүнийг тодорхой зориулалтаар шилжүүлэх талаар хоршооны дүрэмд заагаагүй бол хоршооны төв оршиж байсан нийслэл, аймаг, сум дүүргийн /орон нутгийн/ өмчид шилжүүлэхийг хамааруулна.

25. Хуулийн 49 дүгээр зүйлийн 49.1.2 дахь заалтын "дүрэмд зааснаас өөр үйл ажиллагаа явуулсан бол" гэдэгт хоршоо хууль, өөрийн дүрмээр тодорхойлж, улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн үйл ажиллагаанаас өөр үйл ажиллагаа эрхлэн явуулсан байхыг хэлнэ. Энэ тохиолдолд гэм буруутай этгээдэд шүүгч захиргааны шийтгэл оногдуулахдаа дүрэмд зааснаас өөр үйл ажиллагааг хэдэн удаа явуулсан, байнгын шинжтэй эсэхийг үл харгалзан олсон орлогыг хурааж, хоршоог 100000-250000 төгрөг хүртэл торгоно гэж ойлгож хэрэглэнэ.

Энэ үйл ажиллагааны улмаас Хоршооны хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1.3 дахь заалтын дагуу хоршоог татан буулгаж байгаа бол түүнийг татан буулгах шийдвэр гаргасан шүүх уг захиргааны шийтгэлийг оногдуулна.

ЕРӨНХИЙ ШҮҮГЧ

Ч.ГАНБАТ
А.ДОРЖГОТОВ

Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газраас гаргав.
Хаяг: "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн зөвлөл

Улаанбаатар-12
Төрийн ордон

☎ 329612
Индекс 14003

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын
Хэвлэх үйлдвэрт хэвлэв.

☎ 329487